

SUTON U MADRASU

*Mi ljudi Hrista radi,
a vi mudri u Hristu;
mi slabi, a vi jaki;
vi slavni, a mi prezreni.
(I Kor 4,10)*

Petorica srditih vojnika stupali su uskom stazom od morskog pristaništa u Madrasu ka blagom, brdovitom uzvišenju. Tek što su kročili nogom na zaravan sa koje se pružao veličanstven pogled na plavetni Bengalski zaliv, kada jedan od njih hitnu koplje koje poleti uz snažni fijuk, i zabi se u levi Tomin dlan. Krv namah obli pljosnato sečivo. Toma desnom rukom pritisnu ranu iz koje je liptala lepljiva tečnost.

Apostol se bolno strese i pogleda vojnika koji je bacio tanku bambusovu šipku. Bio je nizak, krivonog i ćelav, baš kao i Pavle. Gde li je sad Pavle, pomisli Toma i gotovo se nasmeja, potiskujući snažni bol koji je navirao iz leve šake. Pavle je znao da stvari nazove pravim imenom, priseti se apostol dok je stiskao zube od bola koji mu je razdirao mozak. Zbog toga su ga pagani i voleli. Možda bi njega bolje prihvatili, da je kocka htela da on pođe u Indiju.

Toma obuhvati pogledom pučinu Indijskog okeana i, dok su mu prve graške znoja rosile visoko čelo, priseti se tirkiznozelenih odblesaka Genisaretskog jezera, čijom površinom je brodio u drvenoj barci, u potrazi za ulovom. Kasnije su mu drugi ribari rekli: **Ostavi svoj čamac i pođi sa nama, mi ćemo te načiniti ribarom ljudskih duša**, a njemu je bilo svejedno, jer Bog je svuda i zauvek.

Nežni lahor donese oštre morske mirise i gotovo ošamuti apostola okrepljujućom svežinom. Nikada Toma nije postao pravi ribar ljudskih duša, barem je tako mislio o sebi u trenucima blaženog nespokoja. Jedanaestorica ribara zvali su ga među sobom, prosto, Blizanac – "Te'oma" na aramejskom, i on je bio zadovoljan svojim imenom. Voleo ih je sve podjednako i iskreno, baš kao da su mu rođena braća, i bio je tužan kada ih je napustio Juda. Odlazio je ponekad uveče na groblje stranaca, na zapuštenu njivu, kupljenju od nekog ubogog lončara, i dugo se molio za dušu otpalog, prezrenog blagajnika, kojem se ni grob nije znao. Oduvek je mislio da se pred Svevišnjim većma treba moliti za pale i nesrećne, a da pravednicima ionako nije potrebna tuđa molitva, kad su već zadobili venac slave.

Drugo koplje poleti kroz vazduh i zabi se u desni Tomin dlan. Velika bol prostruja kroz apostolove grudi i, poput luče, zaiskri pred njegovim preneraženim očima.

Svetina je već nadirala od mora, gonjena mračnom željom da prisustvuje besplatnoj predstavi. Pučka zabava je bila u izgledu: jedan čovek je lagano umirao i svako je to mogao mirno da posmatra, udobno zavaljen u sigurnost vlastitog postojanja, jer ništa čoveka ne može tako dobro da podseti da je još uvek živ, kao što je to tuđa smrt.

Toma stisnu zube i zatvori umorne oči. Glava mu nečujno klonu na grudi. Nikada nije pomišljao da će umreti kao mučenik. Smatrao je to privilegijom odabranih, a sebe nikada nije video među njima. Iako je bio jedan od dvanaestorice prvovanih, znao je da među sedamdesetoricom, kao i među drugim, još udaljenijim poslanicima, koji nisu imali sreće čak ni da čuju Reč vlastitim ušima, osećao je da i među takvima ima daleko dostojnijih od njega. Nije li i Pavle jedan od njih, pomisli Toma, i priseti se nadmenog, učenog fariseja iz Tarsa, koji je bio daleko kada se na dvanaestoricu izlila čudesna svetlost, ali je za novu nauku učinio više nego svi ostali zajedno. A njega, Tomu Blizanca, ljudi će pamtiti po sumnji. To mu je sav doprinos, mislio je Toma, dok mu je nesnosni bol iz obe šake razdirao mozak.

Istina, katkad bi izrekao sumnju u događaje koji su prethodili njegovom putu za Indiju i Partiju, ali nije li tako otklonio hiljade tuđih nedoumica, nije li spasao makar jednog iz **slabog buntovničkog plemena**? Razumeo je Toma svakog grešnika i nije pred svoje učenike nikada postavljao velike ciljeve. Bio je zadovoljan sitnim, malim koracima verne braće iz Malabarske zajednice, a na velike podvige, kojima su se proslavili Stefan i drugi po Jerusalimu, gledao je sa divljenjem.

Toma se plašio druge, daleko strašnije sumnje, koja mu je katkad uznemiravala dušu. Iako je slutio da je **sumnja već trunka vere**, i premda je znao da je **vera koja ne sumnja – mrtva vera**, obuzet žalostivim nespokojem, ponekad se plašio vlastitog maloverja. Neki su govorili **sumnja je uvek dobitak**, a Toma nije bio u to sasvim siguran.

Ponekad, dok bi šetao peskovitim morskim žalom, i dok bi mu vetar mrsio skute dugačke, bele toge, Tomi su navirale otrovne misli. Zašto su **blaženi siromašni duhom**, a ne i oni koji su bogati znanjem i obdareni blistavim umom? Zar pamet nije od Boga? Zbog čega je **mudrost ovog sveta ludost pred Bogom**? I zašto će **mnogi prvi biti poslednji i poslednji prvi**? Na svetu ne mogu svi biti prvi, niti poslednji. Većina je tek u sredini. Zašto da **onome koji te udari po obrazu, okreneš i drugi**? Ima li čovek pravo da se brani? Rečeno je, **koji hoće da ti uzme haljinu, podaj i košulju**. I još, **ljubite neprijatelje svoje, blagosiljajte one koji vas kunu, činite dobro onima koji vas mrze i molite se za one koji vas vređaju i gone**. Može li Bog da usliši molitvu za zlog, opakog neprijatelja, isto kao i za nevinog stradalnika?

Voleo je Toma da ne misli o sličnim pitanjima, dok je krštavao Persijance, Medejsce i Hinduse, zato što se bojao strašnih, strasnih sumnji koje muče telo i razdiru dušu.

Sumnja je velika bol. Treće koplje zapara gusti, opori vazduh koji je mirisao na tamjan i jasin, i zabode se u levo Tomino stopalo. Nesnosna bol se rascveta apostolovim umornim telom, koje se izdajnički zgrči i lagano zadrhta. Toma udahnu punim plućima i tiho zajeca. Odnokud je dopirao oštri miris karija. Život je tekao dalje.

Čudo, pomisli Toma, Krišnino čudo je potrebno svakom Hindusu da bi poverovao. Moja propoved im nije dovoljna. Slabom uvek treba besmisleno čudo da bi pobedio otrovnu sumnju. A čuda i nema bez sumnje. Jedno drugo podupiru i stvaraju. Čudo je sedativ za bol koju donosi sumnja. Ljudi traže lažna čuda nad bolesničkim posteljama, u nebeskim znamenjima i čudima prirode, jer ne vide istinska čuda: rođenje, život i smrt.

Može li čovek da poveruje bez čuda, razmišljao je često Toma, dok bi sedeo na peskovitim obalama Indijskog okeana. Da li je vera proistekla iz čuda uopšte vera ili čista računica, dvoumio se apostol, dok je čučao u senci blistavih pagoda ili ležao pod svodovima raskošnih ašrama. **Đavo čoveku nudi čudo kao potvrdu vere u Boga.** Često je o tome razgovarao na dravidskom jeziku sa svojim učenicom Paniasom, koji je voleo sve da zapisuje, ili sa Natanailom, dok je ovaj prevodio Svete Spise na sanskrit i pali jezik.

U Malabaru i drugim pokrajinama primali su ga sa interesovanjem, očekujući od njega zanimljivu predstavu, opsenarski trik ili neku retku veštinu. Kada bi čudo izostalo, svetina bi razočarana napuštala trgove u Madrasu i drugim gradovima duž morske obale, i odlazila u svoje smrdljive kloake, okužene leprom, kolerom i izmetom, koji je vonjao kilometrima unaokolo.

Jednom, kada je u beskišnom periodu, posle Tomine molitve, potekla voda iz kame-na, oduševljena svetina dugo se klanjala i ljubila mu skute purpurnog saronga. Očekivano je da će svi odmah prići i okusiti živu vodu, ali Hindusi su poskidali odeću i počeli da se kupaju. Neki su posle hteli da priđu novom učenju, ali, kada je pokušao da im objasni postulate složene nauke, ljudi su se mrzovoljno razišli, pre no što je stigao da ih pogruži u vodu. Dolazila je sezona monsuna u kojoj je vode bilo napretek.

Nekad je Toma danima obilazio kvartove u kojima je u najvećoj bedi živela gradska sirotinja. Prosjaci su trčali za bosonogim apostolom i, čim bi udelio novčić samo jednom odrpancu, začas bi se stvorile desetine njih sa ispruženim spečenim šakama. Toma bi tad počeo da propoveda Reč. Kada bi primetio da prosjacima popušta pažnja, menjao bi temu, savetujući ih kako da poprave svoje trošne kućice od pruća, blata i slame, kako da dovedu pijaću vodu i iskopaju kanalizacione odvođe. Tu je bio kraj svakoj priči. Slušaoci, razočarani izostankom milostinje, odmah bi se razilazili, besno psujući govornika. Toma je brzo shvatio da oni zapravo ne žele bolji život, jer bolji i duži život doneo bi i dužu agoniju, iz koje je trebalo što pre iskoračiti u spasonosno nepostojanje, u božansku nirvanu.

Kada bi Toma nekom strpljivijem slušaocu pokušao da objasni pojam Boga, Hindusi su razvlačili usta u blaženi, dobroćudni osmeh, otkrivajući niske blistavih zuba. Njihovi bogovi sa tri oka i četiri, pet glava, koji su se rađali u telu ribe, kornjače, vepa, lava, majmuna ili slona Ganeša – uzvišenog boga mudrosti, bili su pijanci koji loču somu, preljubnici zelene ili plave puti i razvratnici sa svim ljudskim vrlinama i manama koji, poput Govinde, pružaju zadovoljstvo čulima; nekada dobri a često i zli, oni su svirali, lovili, ratovali i vodili ljubav sa mnoštvom žena i naložnica, zavodili pastirice i mlade device. Kada bi Toma pokušao nekom strpljivijem slušaocu da objasni da Boga nikada niko nije video, i da mu izabrani narod u strahu čak ni ime nikada ne izgovara, Hindusi su se smejali, odmahujući rukama i vrteći glavama, jer oni su sa svojim bogovima trgovali, svadali se i ratovali, a, ponekad i vodili ljubav.

Često bi Toma, u trenucima maloverja, pomislio da **čovek ne traži toliko Boga, koliko traži čudo**, i da bez njega, u svojoj slabosti, ne bi mogao da prihvati Istinu. Čovek je rob čuda i, kad ih nema dovoljno, sam ih stvara, bežeći od **slobodnog rešenja srca**, koje je odveć veliki iskušenje. Znao je apostol da je svet kojim upravlja kušač oduvek počivao na **čudu, tajni i autoritetu**. Ipak, kada je mrtvac iz Vitanije ustao iz groba, Toma se nije

začudio jer **vaskrsenje je najprostija stvar na svetu – nije čudesnije dvaput nego jedanput na svet doći!**

Četvrto koplje razdvoji plavetno nebo u apostolovim očima i tupo udari u kamen, probivši desno Tomino stopalo. Apostol kratko jauknu, a potom se umiri. Dok je na mahove gubio svest, i dok mu je misao lagano trnula, Toma se priseti velike žalosti, koja mu je preplavila srce, kada je kockom bio određen da pođe za Indiju i tamo propoveda Reč. Činilo mu se da su ostali apostoli imali više sreće u izboru mesta gde će širiti Istinu. Mislio je tad da bi bolje umeo da svedoči među Judejima, nego među divljim paganima. Žalost je trajala kratko, sve dok nije bila zbrisana ohrabrenjem Onoga u čije ime je i pošao uzanom stazom. Rekao im je tad: **ne bojte se onih koji ubijaju telo, a dušu ne mogu ubiti; nego se više bojte onoga koji može i dušu i telo pogubiti u paklu.**

Dok je, sa štapom u ruci, hodio diljem Indije, gledao je prljave pse kako povraćaju po uskim gradskim uličicama, ližući rane slepcima, bogaljima, sumasišavšim starcima i prosjacima, koji su, sa zdelicama za prošnju između kljastih nogu i amajlijama oko vrata, pljuvali i proklinjali svakog ko im ne bi udelio milostinju.

Želeći da bolje upozna zemlju i narod kojem je propovedao, Toma je odlazio u domove čandala, najnižih od svih ljudi, koji su jeli šugave pse; spavao je na asurama, u kućicama od debala, ilovače i suve paprati; jeo debele, brašnjave čapatije, zajedno sa tamilskim i dravidskim kulijima i pio čaj sa siromašnim lončarima i kožarima, koji su prostirali svoje tezge pod krivim deblima palmi; lovio je ribu, veslajući u uzanim činovima tamnoputih ribara; brao sa musavom decom sočno voće i raznobojne lotose, koji su cvećali nad usnulim vodama; vodio u Puriju duge popodnevene rasprave sa svetim mudracima, zaogrnutim u narandžaste toge; pleo na ulicama Kalkute vence od jasmína, zajedno sa zanosnim prijateljicama noći, kojima je nudio pokajanje...

Posmatrao je čitave porodice beskućnika koje su živele pokraj ustajalih, zagađenih baruština čiju su vodu pili, u njoj se kupali, kovali hranu u malim, zemljanim loncima i, najposle, vršili nuždu. Gledao je mršave fakire kako se u transu bodu iglama i tankim noževima, jogije dok nepomično meditiraju satima na suncu i kiši, krotitelje zmija staklastih očiju, dok čudesnom muzikom iz svirala omamljuju otrovne kobre, koje se uvijaju i podižu iz okruglih, pletenih korpi.

Kud god bi hodio, naokolo je sve mirisalo na smrt: kukuta, prljave sitne koze, rojevi dosadnih muva koje mile po licima odojčadi, redak, žučkast izmet ptica, krava i ljudi, izmešan sa prašinom. Činili su ga tužnim slonovi koji vuku debele balvane i prljavi majmuni, dok slobodno jurcaju i vrište po trgovima i uzanim gradskim ulicama.

Prilikom pogreba na lomačama uz gatove svete reke Gang, zajedno sa pokojnicima, Hindusi su spaljivali i njihove udovice, koje su vrištale pod plamenim jezicima. Na zaravnima uz stepeništa, koja su se spuštala u prljavu, mutnu vodu, pogrebnci su gurali u vatru nagorele telesine dugačkim bambusovim štapovima, prevrćući ih i slažući na gomile, ne bi li ih što pre sažegao plamen. Satima kasnije, pošto bi pepeo pokojnika njihovih srodnici rasuli po svetoj reci, besni psi razvlačili su nagorele kosti po poljanama oko Ganga. Toma bi im tad govorio da će jednoga dana **oživeti ljudske kosti**, i da pokojnika treba dostojno sahraniti, ali Hindusi nisu želeli da dočekaju taj dan.

Jednom je Toma u svetom gradu Benaresu gledao hiljade hodočasnika kako se kupaju u vodama Ganga, spirajući sa sebe grehe. Čučali su u mutnoj vodi mršavi, spečeni ljudi, skrivajući svoju golotinju uskim platnenim trakama, obalom su gazile žene zaognute dugačkim sarijima i vodile decu nadutih trbuha, koja su veselo vrištala i šljapkala po plićaku. Nemoćne starce su donosili na drvenim nosiljkama, koje su nalikovale na škrinje, i spuštali kraj bremenite reke, da bi drhtavom rukom poslednji put zahvatili talas svete vode.

Posle kupanja, Hindusi su se molili, pevajući i igrajući, smejući se i tresući u ekstazi, pljeskajući rukama i tapkajući bosim stopalima, ljuljajući se i drhteći, mantrajući u transu magijske spletove rečenica... Klanjali su se smokvinom drvetu, debelim, lenjim kravama i lukavim majmunima, koji su skakutali po predvorjima raskošnih pagoda.

Dolazim u ime „Onog koji jeste“, govorio je Toma Hindusima kada bi imali volje da ga slušaju. On je umro da biste vi živeli, nastavljao je ukoliko se slušaoci ne bi odmah razbežali. On je Bog nad svim bogovima, besedio je dalje Blizanac. U redu, govorili bi Hindusi pomirljivo, on je Bog, ali i Višnu je bog, i Krišna je bog, i Šiva je bog... Ne, ljutio bi se Toma, On je jedini Bog. Tada bi ga i najstrpljiviji slušaoci napuštali, otrešajući prašinu sa prljavih turbana i bacajući prezrive poglede na besednika.

Bog je u meni, govorili su Tomi učeni kašmirski bramani. Svako svog boga stvara prema vlastitoj potrebi i nahodanju, bez pravila i ograničenja, tvrdili su debeli sveštenici, koji su ponajmanje verovali u bogove. Znao je Toma da u Indiji boga nisu podjednako shvatale sudre, koje su tražile čuda da bi poverovali, i bramani, koji su boga shvatali kao ideju koja ne postoji izvan čoveka. Ipak, cenio je proste Hinduse, koji su svoju veru živeli izvan hramova, u svakodnevnom životu, u kojem su najobičnije radnje, poput kupanja, spavanja ili hrane, bile svete.

Gledao je Toma razbojnice, ubice i secikese kako se klanjaju svom zaštitniku Šivi. I kad bi činili najgnusnije zločine, razbojnici su imali boga koji ih je blagosiljao. Raščupane žene u ekstazi lupale su čelom o kameni falus, škropeći ga vlastitom krvlju i suzama. Boginji Parvati, Šivinoj ženi, njeni razvratni sledbenici u tajnoj ceremoniji prinosisli su ljudske žrtve, katkad i sasvim malu decu.

Nikada Toma nije uspeo da običnim, neukim ljudima objasni pojam spasenja, jer se **Hindusi nisu plašili smrti nego lošeg budućeg života**. On im je govorio o pobedi nad smrću, da bi se ponovo rodili, a oni su prezirali i smrt i budući život, govoreći da **život nastaje iz života** i sanjajući ništavilo. Nisu želeli ponovno rađanje u večnom i beskrajnom vrtlogu samsare, nije ih bilo briga što će umreti. Vreme je za njih bilo krug bez početka i kraja, a apostol im je uporno govorio o početku **kada beše Reč** i kraju poslednjih vremena, kada će ponovo biti rođeni u istom telu. A Hindusi su se upravo i bojali ponovnog rođenja – reinkarnacije u istom telu. Nesvesno, Toma ih je plašio svojom naukom. Apostol je, u čestim raspravama sa učenim mudracima, poricao postojanje sudbine, a Hindusi su duboko u sebi osećali kob karme koja im je donosila buduće rođenje. Kada bi apostol govorio o Istini, oličenoj u "Onom Koji Jeste", Hindusi su klimali glavama, misleći na zakon darne – neizbežne, neodoljive dužnosti **biti ono što jesi**.

Ne može se zidati kuća bez temelja, mislio je često Toma, dok bi ga obuzimao duh maloverja. Kako da propovedam Hindusima Novi zavet sa Bogom, kad ne znaju ni za

Stari. **Preobratiti ove ljude u novu veru isto je što i preobratiti novu veru u njih same**, pomišljao je katkad Toma, kada bi se našao sam, na pustom trgu, posle uludo potrošenog dana.

U početku je imao uspeha kako kod učenih velikaša, tako i kod nižih siromaha. Kasnije, kada su videli da im umesto šake pirinča nudi samo praznu priču, parije su mu okrenule leđa. I pored toga, **sudbine parija bile su mu veoma bliske: ne postoji ništa gore nego biti osuđen zbog onoga što jesi, jer je presuda konačna i ne možeš se iskupiti**. Bramani su ga gledali sa podsmehom jer je pričao o ljudskoj jednakosti. Vajsije su ga mrzele jer je govorio loše o trgovcima. Kšatrije su gledale sa nipodaštavanjem na njegovu odbojnost prema ratu i svakom nasilju.

Ako bi ga slušao neki kšatrija, nije smeo istovremeno da propoveda sudrama. Kada bi njegovom stolu prišao neki braman, sudre i vajsije su odmah ustajale. Nikad mu nisu bili jasni smešni propisi po kojima jedan parija ne sme, čak, ni da dodirne nekoga iz više kaste. Čitao je Vede i Upanišade, proučavao Manuov zakonik, Purane, Tantre, Stotre, divio se Mahabharati i Ramajani, ali, što je više znao, manje je razumeo čudesni narod kojem je propovedao.

Mislio je Toma da, ako prvo preobradi knezove, prvosveštenike i bogataše, ostali će sami poći za njim, ali se grdno prevario. U Indiji su živeli jedni pored drugih sasvim odvojeni svetovi.

Sećao se rado svih onih plemenitih Hindusa na koje je položio svoju umornu ruku, pošto su prihvatili postulate nove vere. Dok je lagano propadao u duboke bezdane hladnog sna, Tomi se pred očima ukaza lik dvoje verenika, Pelagije i Dionisija, koji se, kršteni i oprani od greha, proslaviše pred Gospodom. Priseti se dveju sestara, plemenitih kneginja Tertijane i Migdonije, koje njihovi muževi izmučiše i, naposletku, oteraše od svojih kuća, pošto su prišle novoj veri. Kasnije je pogružio u vodu i Tertijaninog sina, Azana, i to mu njegov otac, knez Muzdije nikada nije oprostio. Naposletku je poslao i ovu petoricu kopljonoša da ispune proroštvo.

Peto koplje poleti kroz zrak i zabi se u Tomina rebra. On jeknu i odmah se umiri. Namah ga obuze nesvestica, protkana hladnom, umirujućom jezom. Iz apostolove slabine poteče gusta, tamna tečnost, pomešana sa vodom, i poškropi suhu, ispucalu zemlju.

Sa svih strana pristizali su vojnici, svetina i vračevi. Dok je upijao poslednje svetlucave obrise horizonta koji se mreškao u daljini, Toma je lagano umirao, proboden sa pet koplja. Video je još samo krajičkom suznog oka, kao u ružnom snu, **tetovirana lica vračeva zategnuta u divlji osmeh koji otkriva zube, jedini deo skeleta obnažen pre smrti**.